

**UNIVERZITET CRNE GORE
PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET**

Vijeću Prirodno-matematičkog Fakulteta

Crna Gore
UNIVERZITET CRNE GORE
PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET
Broj 2254
Podgorica, 29.09 2022 god.

PREDMET: Ocjena o pregledu i ocjeni magistarskog rada kandidatkinje Jovane Čavić Miličević, diplomiranog biologa.

Na LXXIX sjednici Vijeća Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta Crne Gore, održanoj 29. 03. 2022. godine, imenovana je Komisija za pregled i ocjenu magistarskog rada pod naslovom: „Percepcija srednjoškolaca u Crnoj Gori o konzervaciji divljih životinja sa posebnim osvrtom na zmije“ kandidatkinje Jovane Čavić Miličević, dipl. biologa.

Na osnovu pregledanog rada i uslova utvrđenih Zakonom o visokom školstvu i Statutom Univerziteta Crne Gore, podnosimo sljedeći

IZVJEŠTAJ

Analiza magistarskog rada:

Postavljeni cilj:

Pregledom dostupne literature utvrdili smo da stavovi o konzervaciji divljih životinja i zmija nisu istraživani kod srednjoškolaca različitih regija Crne Gore. U okviru ovog rada postavljena su dva cilja i to: procijeniti spremnost i potrebu anketiranih za zaštitom divljih životinja i zmija, kao i uporednom analizom ustanoviti razlike u stavovima kod ispitanika iz različitih geografskih područja. Ovaj rad predstavlja preliminarno istraživanje i osnovu za dalja istraživanja ovoga tipa u budućnosti.

Primijenjene metode:

Istraživanje koje je predstavljeno u ovom radu obuhvatilo je terenski rad i analizu podataka. Terenski rad se sastoji iz: ugovaranja i sprovođenja ankete u srednjoj školi južne, centralne i sjeverne Crne Gore, sakupljanja anketnih listića i na taj način formiranja uzorka. Škole u kojima je sprovedeno istraživanje su: JUSMŠ "Ivan Goran Kovačić" u Herceg Novom, JU Gimnazija "Slobodan Škerović" u Podgorici i JUSMŠ "Bećo Bašić" u Plavu., Sa svake lokacije je sakupljeno u prosjeku po 50 anketnih listova sa doslednim odgovorima. Uzorak je nasumično izabran, u pitanju su učenici od prvog do trećeg razreda, oba pola. Tako pripremljen uzorak je spreman za analizu.

Anketni list sadrži 15 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa od kojih se prvih pet odnosi uopšteno na divlje životinje a narednih deset su isključivo vezana za zmije. Pitanja otvorenog tipa se odnose na samovoljno imenovanje vrsta koje treba zaštititi i prepoznavanje životinja sa slika. Takođe postoje pitanja gdje su ispitanici imali opciju da slobodno iskažu svoje lično mišljenje koje se možda razlikuje od ponuđenih odgovora. Pitanja zatvorenog tipa su vezana za demografske podatke (pol, područje, vrsta stambenog objekta...), poznavanje načina života zmija i njihove uloge za čovjeka i prirodu.

Obrada podataka vršena je višestrukom logističkom regresijom. Sve nezavisne varijabile su bile uključene u model. Za analizu pitanja koja imaju dva moguća odgovora koristila se binomalna distribucija zavisnih varijabili. Pol, grad, iskustvo sa zmijama (vizuelno i fizičko), strah, dopadljivost ili činjenice koje su iznijeli učenici npr. u cilju zaštite zmija su tretirane kao nezavisne varijabile. S obzirom da godine učenika nisu uticale na sprovođenje anketiranja, nisu vršene dalje analize sa ovim parametrom. Rezultati su predstavljeni relativnim i apsolutnim brojevima kao i tabelama i dijagramima.

Dobijeni rezultati:

Rezultati sprovedenog istraživanja su pokazali da stavovi srednjoškolaca o konzervaciji divljih životinja varijaju u zavisnosti regije u kojoj žive ispitanici kao i od njihovog životnog okruženja.

- Od ukupnog uzorka čak 86% smatra da treba zaštititi divlje životinje, i to najveći procenat učenika iz Plava a zatim iz Podgorice.
- Što se tiče vizuelnog kontakta u okolini najčešće su navodili kornjaču, vjevericu, ježa, lisicu i zmiju, u Podgorici najviše ježa dok su u H. Novom i Plavu to lisice. 84% ispitanika smatra da treba zaštititi sve životinje koje su vidjeli u svojoj okolini. Osim toga, 54% bi zaštitilo medveda a 35% tigra. Za ostale vrste su manji procenti.
- Determinisanje životinja sa slike je bilo 100 procentno uspješno samo u slučaju lisice, slijepog miša i vuka. To su, može se reći, opšte poznate vrste dok su one manje harizmatične bile imenovane grupnim nazivom. Npr. crnu udovicu je samo 20% anketiranih tačno determinisalo dok su ostali napisali samo *pauk*, isto važi i za krpelja. Dvije date vrste zmija razlikuje samo oko 30% ispitanika.
- Odabir 5 od ponuđenih 12 vrsta za zaštitu se sasvim očekivano sveo na popularne vrste – orao, lisica, jelen... Insekte svega 12,7% učenika smatra bitnim za konzervaciju i to najviše iz Herceg Novog dok zmije 20% , a veći dio se odnosi na ispitanike iz Plava.
- U rangiranju prema odbojnosti prednjače zmije, na ukupnom uzorku to iznosi 32,9% a gledano po gradovima najviše u Herceg Novom (39%). U plavu su najodbojnije bubašvabe (26%).
- Na pitanje *Da li volite zmije* 70,4% je odgovorilo negativno, s tim što je najveći dio takvih odgovora bilo u Podgorici (77,6%). Ono što je pozitivno je da 14,1% anketiranih nije isključivo po ovom pitanju već su izabrali opciju *Zavisí* kao odgovor, najviše u Plavu (25,6%).
- Najpoznatija vrsta zmije je poskok u H. Novom (90,6%) i Plavu (72,1%) dok je u Podgorici to kobra (84,9%). Posle njih slijede šarka, anaconda, crna mamba... Interesantno je da je 20% ukupnog uzorka uvrstilo blavora u zmije a 3,3% nije znalo nijednu vrstu zmije.
- Učenici iz Plava su najbolje upoznati sa vrstama zmija koje žive u našoj državi (86,1%) za poskoka, Na ukupnom uzorku to iznosi 76,5%, za šarku 58,4%, za smuka 26,7% dok im je najmanje poznata zvečarka - 11,4%. Bilo je i onih koji nisu znali odgovor na ovo pitanje - 14,1% i to najviše u Podgorici (oko 20%).
- Prva asocijacija na zmije u Podgorici (56,6%) i Plavu (44,1%) je da su predatori a u H. Novom da su aktivne samo ljeti (35,8%). Posle toga, o načinu života zmija znaju još da gmižu (38,2%), da su hladnokrvne (30,2%), da se presvlače (22,8%). U sva tri grada je oko 22% onih koji nisu dovoljno informisani o ovoj temi.

- Preko 60% ispitanika je vidjelo neku vrstu zmije, oko 30% je onih koji su je i dotakli dok je kod 70% izražen strah. Gledano po gradovima, onih koji su je vidjeli je najviše u Plavu - 62% a najmanje u H. Novom.
- Zmiju je dotaklo najviše ispitanika iz Podgorice - 37% a najmanje iz Plava. Što se tiče straha od zmija on je najizraženiji kod učenika iz H. Novog (77,3%), potom iz Podgorice pa tek onda iz Plava (60,5%).
- Da je važno zaštititi zmije smatra skoro 60% od ukupnog uzorka. Najveća razlika između pozitivnog i negativnog odgovora je u Plavu gdje je čak 70% ispitanika kao odgovor izabralo opciju *DA*. U Herceg Novom je ta razlika vrlo mala ali ipak većina misli da ih treba zaštititi dok u Podgorici iznosi oko 10% u korist pozitivnog odgovora.
- Odgovori koji se odnose na karakteristike zmija prilično variraju od grada do grada. Da su zmije glatke smatra najviše ispitanika u Podgorici (92%) a najmanje u H. Novom (77,3%). Kod njih je na prvom mjestu to da su opasne po ljude. Da su hladne misli oko 80% ispitanika u sva tri grada. U Podgorici je najviše onih koji tvrde da su zle (83%) dok u Plavu najmanje a takođe je i najmanji procenat za to da su ljigave (41,9%). Pametnim zmije smatra preko 60% ispitanika svake regije. Ispitanici iz Plava prednjače u stavu da zmije hipnotišu svoj plijen (60%) a posle njih su iz H. Novog. Za to da su zmije ružne najviše su ispitanici iz Podgorice a najmanje iz Plava. Na osnovu dobijenog zaključuje se da učenici iz Plava ne karakterišu zmije toliko loše kao u druga dva grada te da imaju fleksibilniji stav prema njima.
- U slučaju susreta sa zmijom najčešća reakcija ispitanika bila bi izbjegavanje (81%) a zatim bijeg (67%). Skoro polovina njih bi zvalo roditelje dok je najmanje onih koji bi je ubili (10,1%). U Plavu je najviši procenat onih koji bi je posmatrali (53%) za razliku od druga dva grada gdje bi prije bilo ignorisanje i pokušaj roditelja da je ubije. Da pokuša da uhvati zmiju orhabrilo bi se približno jednak procenat ispitanika u sva tri grada (13%) sa blagom prednošću onih iz Podgorice. Onih koji bi ubili zmiju je najviše u H. Novom (15,1%) a najmanje u Plavu (4,6%).

Regionalne razlike u odgovorima ukazuju da sociološke i kulturne osobine utiču na percepciju konzervacije i stepen averzije prema zmijama. Ispitanici iz Plava pokazuju drugačiju percepciju kada su u pitanju zmije u odnosu na druga dva grada. To se ogleda kroz nekoliko parametara: kod njih je najveći procenat ispitanika koji vole zmije, takođe i onih što su odgovorili zavis, zatim onih koji smatraju da ih treba zaštititi i koji su naveli najviše vrsta zmija. S druge strane imaju najmanje

izražen strah od zmija i želju za njihovom destrukcijom a takođe nisu njih rangirali kao najodbojnije životinje već insekte. Svi ovi podaci govore da su anketirani iz sjeverne regije pod uticajem ruralne sredine formirali pozitivniji stav prema konzervaciji zmija a samim tim i drugačiju ekološku svijest.

Kod ispitanika iz južne regije ističe se blaga naklonjenost ka insektima jer su ih najtačnije imenovali a takođe po odbojnosti ih nisu visoko rangirali. Ovdje se ogleda možda i najveća suprotnost u odnosu na sjevernu regiju. Interesantan podatak je i da su jedino kod njih insekti navedeni kao jedna od pet životinja koje bi trebalo zaštititi što takođe potvrđuje prethodnu tvrdnju. Percepcija zaštite zmija kod anketiranih iz južne regije je negativnija jer je najviši procenat onih koji bi je ubili kao i onih koji ih smatraju nebitnim za konzervaciju. Takođe pokazuju nizak nivo edukacije o načinu života i taksonomiji. Ovaj podatak može biti u korelaciji sa usmjerenjem u nastavnom planu s jedne, ili sociološkim i kulturnim profilom sa druge strane.

Rezultati za većinu pitanja ukazuju na to da ispitanici iz centralne regije predstavljaju balans između južne i sjeverne regije. Posebno se ističu po edukaciji što se odnosi na način života zmija i poznavanje vrsta a to se može objasniti prisutnošću ekoloških sadržaja u nastavnim planovima i većim stepenom edukacije jer je u pitanju gimnazija.

Zaključak i predlog Komisije:

Nakon pregledanog magistarskog rada, analize rezultata i značaja ostvarenih istraživanja, Komisija konstatuje da magistarski rad Joavne Čavić Miličević, diplomiranog biologa, pod naslovom: „Percepcija srednjoškolaca u Crnoj Gori o konzervaciji divljih životinja sa posebnim osvrtom na zmije“ zadovoljava sve uslove naučno istraživačkog rada. Zadana tema ovog rada je na savremeni način obrazložena, a istraživanje daje rezultate koji sveobuhvatno prikazuju zadati cilj.

Na osnovu izloženog, Komisija predlaže Vijeću Prirodno-matematičkog fakulteta u Podgorici, da rad kandidatkinje Jovane Čavić Miličević, diplomiranog biologa, pod naslovom: „Percepcija srednjoškolaca u Crnoj Gori o konzervaciji divljih životinja sa posebnim osvrtom na zmije“, prihvati kao magistarski rad i odobri javnu usmenu odbranu.

U Podgorici, septembar 2022. godine

Članovi komisije:

Prof. dr Vladimir Pešić

V. Pešić

Prof. dr Danka Caković

D. Caković

Prof. dr Drago Marić

D. Marić